

ЗМІСТ

ВСТУП..... Ошибка! Закладка не определена.

РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ЗНЗ

Ошибка! Закладка не определена.

1.1. Сутність та специфіка соціально-педагогічної діяльності у ЗНЗ.....**Ошибка! Закладка не определена.**

Закладка не определена.

1.2. Форми та методи соціально-педагогічної діяльності у ЗНЗ ....**Ошибка! Закладка не определена.**

Закладка не определена.

1.3. Стратегія соціально-педагогічної діяльності ЗНЗ.....**Ошибка! Закладка не определена.**

Висновки до розділу 1..... 2

РОЗДІЛ 2. СФЕРИ ВЗАЄМОДІЇ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ТА

СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЗНЗ..... Ошибка! Закладка не определена.

2.1. Теоретичний погляд на поняття «взаємодія».....**Ошибка! Закладка не определена.**

2.2. Взаємодія класних керівників та соціального педагога ЗНЗ з сім'ями учнів..... **Ошибка! Закладка не определена.**

2.3. Спільна діяльність соціального педагога і класних керівників у сфері профілактики асоціальної поведінки школярів .....**Ошибка! Закладка не определена.**

Висновки до розділу 2..... 3

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА І КЛАСНОГО КЕРІВНИКА У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ..... Ошибка! Закладка не определена.

3.1. Програма емпіричного дослідження взаємодії соціального педагога і класного керівника у сфері забезпечення навчально-виховного процесу

Ошибка! Закладка не определена.

3.2. Емпіричне дослідження взаємодії соціального педагога і класного керівника у сфері забезпечення навчально-виховного процесу.....**Ошибка! Закладка не определена.**

3.3. Технологія роботи соціального педагога щодо взаємодії з класними керівниками у сфері забезпечення навчально-виховного процесу ЗНЗ
Ошибка! Закладка не определена.

3.4. Охорона праці в галузі 84

Висновки до розділу 3..... Ошибка! Закладка не определена.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ..... 7

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....Ошибка! Закладка не определена.

ДОДАТКИ..... Ошибка! Закладка не определена.

Висновки до розділу 1:

Соціальний педагог – це фахівець із виховної роботи з дітьми, підлітками, молоддю, дорослими, який покликаний створювати сприятливі соціальні, навчально-виховні умови для розвитку й соціалізації особистості; це спеціаліст, який зайнятий у сфері соціально-педагогічної роботи або освітньо-виховної діяльності; він організовує взаємодію освітніх та позашкільних закладів та установ, сім'ї, громадськості з метою створення в соціальному середовищі умов для соціальної адаптації та благополуччя в мікросоціумі дітей та молоді, їх всебічного розвитку. Відповідно до напрямків діяльності соціального педагога розрізняють такі основні види професійної діяльності: правоохоронна (пропедевтика правопорушень, соціальна підтримка різних категорій населення, соціально-реабілітаційна діяльність); психологічна (консультативно-посередницька, охорона здоров'я і пропаганда здорового способу життя, медико-реабілітаційна допомога); культурно-дозвільна (організація діяльності дітей, молоді, сімейно-сусідських осередків, культурно-освітня робота за місцем проживання, організація фізкультурно-оздоровчого та культурного відпочинку, соціальна

анімація). Таким чином можемо прийти до узагальнення, що роль соціального педагога у навчально-виховній сфері досить вагома, оскільки саме робота з подолання різного роду складних життєвих ситуацій вимагає від соціального педагога чітко окресленої співпраці з класними керівниками у всіх сферах навчально-виховної діяльності.

Форми та методи соціально-педагогічної діяльності є вкрай різноманітними та залежать від спеціалізації соціального педагога, особливостей діяльності закладу, в якому реалізовується соціально-педагогічна діяльність та цілого ряду соціальних, правових, інформаційних, педагогічних та інших факторів. У діяльності соціального педагога ЗНЗ можна виділити три основні аспекти: участь в управлінні (консультування адміністрації, методична робота, позашкільна взаємодія); участь у виховному процесі (внутрішньошкільний моніторинг, соціально-педагогічна реабілітація); участь в організації середовища виховання дитини (супровід дитини в сім'ї, робота з соціальним середовищем дитини, участь в роботі батьківського комітету). Кожен з цих аспектів визначає конкретні напрями роботи соціального педагога. Загалом, соціально-педагогічна діяльність в умовах загальноосвітньої школи є багатогранним явищем, в основі якого лежить ідея поєднання виховного впливу школи, сім'ї та суспільства з метою успішної соціалізації особистості дитини.

Висновки до розділу 2

Отже, встановлено, що взаємодія є невід'ємною та важливою складовою педагогічного процесу, реалізація якої сприяє соціалізації дитини в навчально-виховному середовищі. Взаємодія сім'ї, школи та громадськості – процес реалізації зв'язків і відносин соціальних інститутів, головною метою якого виступає соціалізація дитини; цілеспрямована співдружність педагогів, батьків, громадськості в змісті педагогічного впливу на дітей, заснованому на взаємній довірі, спрямованому на взаємозбагачення, взаємодоповнення умов сімейного та суспільного виховання; організація

виховання, за якої педагоги, батьки, представники громадськості обмінюються досвідом, упроваджуючи в практику доречні прийоми виховного впливу на дітей.

Ключова роль у забезпеченні реальних зв'язків з сім'єю належить соціальному педагогу та класному керівнику. Ця діяльність організовується через класний батьківський комітет, батьківські збори, а також через вчителів, які працюють в даному класі. Важливою частиною практичної діяльності соціального педагога і класного керівника є відвідування учнів вдома, вивчення умов, в яких вони проживають, передбачення та попередження небажаних результатів кризової соціально-педагогічної ситуації існування та розвитку особистості дитини.

В процесі взаємодії школи (в особах соціального педагога та класних керівників) виникає цілий ряд проблемних завдань, спільне вирішення яких і є основою успішною взаємодії цих двох, найважливіших в житті школяра, соціальних інститутів: 1) систематичне вивчення впливу соціального оточення на особистість учня; 2) організація спільної соціально-педагогічної діяльності школи і родини в навчанні і вихованні дітей; 3) допомога батькам у вихованні дітей вдома; 4) організація педагогічної освіти батьків; 5) нейтралізація негативного впливу родини.

Тобто, соціальний педагог та класний керівник є ключовими фігурами в процесі соціальної взаємодії школи і родини учнів. Школа дає дитині наукові знання і виховує в неї свідоме відношення до дійсності. Родина забезпечує практичний життєвий досвід, виховує уміння переживати за іншу людину, почувати його стан. Для гармонійного розвитку особистості необхідно і те й інше. Школа і родина повинні працювати спільно, тому що в них єдина мета – виховання особистості. Від взаємин вчителів, соціально-психологічної служби школи, учнів та їхніх батьків залежить успішність навчання, виховання дитини та її повноцінна соціалізація.

Спільна діяльність соціального педагога і класних керівників у сфері профілактики асоціальної поведінки школярів в умовах загальноосвітнього

навчального закладу передбачає роботу в трьох основних її вимірах. Міри первинної, превентивної профілактики спрямовані на підтримку й розвиток умов, що сприяють збереженню фізичного, особистісного й соціального здоров'я, на попередження несприятливого впливу факторів соціального й природного середовища. Існує декілька підходів до організації взаємодії соціального педагога з класними керівниками в сфері профілактики асоціальної поведінки: інформаційний, заснований на впливі соціальних факторів, педагогічний, правоохоронний, формування життєвих навичок, заснований на ефективному навчанні та розвитку емоційної сфери людини, особистісно-орієнтований, духовно-орієнтований, дозвілєвий (альтернативний), формування здорового способу життя, етнокультурний і

т.п.). На основі аналізу науково-методичних джерел ми можемо узагальнити, що існує ряд ключових напрямків спільної роботи соціального педагога і класних керівників у профілактиці асоціальної поведінки школярів: ліквідація прогалин у знаннях учнів, боротьба з прогулами занять, пропаганда здорового способу життя, правове виховання, проведення індивідуальної корекційної роботи.

Висновки до розділу 3:

Наше емпіричне дослідження спрямоване на вивчення особливостей взаємодії соціального педагога і класного керівника у сфері забезпечення навчально-виховного процесу. Експериментальною базою емпіричного дослідження є Миропільська гімназія, Миропільська ЗОШ №2, Романівська гімназія, Романівський ліцей, Врублівський ліцей, Романівська ЗОШ, Камінська ЗОШ, Печанівська ЗОШ, Хижинецька ЗОШ, Старочуднівська ЗОШ, (Романівський район, Житомирська область). За результатами дослідження соціальні педагоги та класні керівники по-різному оцінюють рівень та

ефективність взаємодії між собою, однак на думку більшості фахівців її можна покращити наступним чином:

- ✓ розвиток рівня професіоналізму даних ланок взаємодії;
- ✓ розробка та відпрацювання чіткого механізму взаємодії;
- ✓ постійна взаємодія та системність взаємодії (а не лише у разі необхідності);
- ✓ прозорість та відкритість діяльності;
- ✓ зменшення паперової діяльності, збільшення практичної;
- ✓ розмежування видів діяльності;
- ✓ взяття відповідальності кожною з ланок взаємодії на себе за свою роботу;
- ✓ постійне вдосконалення використання інноваційних форм та методів взаємодії.

Тобто, респонденти зазначають, що для ефективної взаємодії має бути розроблений алгоритм дій, чітко розмежовані функціональні обов'язки, які кожен виконує і не намагається перекласти на іншу ланку.

З метою з'ясування чи має вплив діяльність соціального педагога на соціальну адаптацію учнів нами було проведено методику для вивчення соціалізації особистості учня (розроблено М.І. Рожковим) у двох школах Романівського району Житомирської області, перша група учні школи, де є соціальний педагог (Миропільська гімназія), друга група – де відсутній соціальний педагог (Миропільська ЗОШ). Порівняльний аналіз результатів дослідження соціалізації особистості учня виявив, що учні, які навчаються в школі, де працює соціальний педагог мають вищі показники по всім чотирьом шкалам – «соціальна адаптація», «самостійність», «соціальна активність», «моральність» на відмінну від учнів, які навчаються в школі, де немає соціального педагога. Таким чином, можна зробити висновок, що діяльність соціального педагога позитивно впливає на процес соціалізації учнів, сприяє їх всебічному розвитку, є профілактикою асоціальної поведінки.

Орієнтуючись на результати дослідження, нами було розроблено технологію роботи соціального педагога щодо взаємодії з класними керівниками у сфері забезпечення навчально-виховного процесу ЗНЗ.

До основних напрямів взаємодії соціального педагога та класного керівника належать: розробка та впровадження соціально-педагогічних програм роботи зі школярами; організація дозвіллевої роботи зі школярами; соціально-педагогічна робота у позанавчальний час з різними групами школярів; соціально-педагогічна допомога класному керівнику з організації та проведення позанавчальної роботи зі школярами; залучення батьків до позанавчальної (позашкільної) роботи з дітьми; методична робота з класними керівниками та вчителями-предметниками з організації позанавчальної діяльності; індивідуальна соціально-педагогічна робота з школярами, їх батьками у позанавчальний час; взаємодія з різними молодіжними організаціями, культурними, фізкультурно-оздоровчими та туристичними установами з організації соціально-педагогічної роботи зі школярами; взаємодія з місцевими органами, центрами соціального обслуговування, працівниками відділів по роботі з неповнолітніми в інтересах забезпечення корекційної та виховної роботи з окремими школярами.

Таким чином, взаємодія соціального педагога та класних керівників передбачає багатoproфільну взаємодію у багатьох напрямках навчально-виховної роботи та становить одну із базових умов повноцінної організації навчально-виховного процесу у ЗНЗ.

Загальні висновки

1. Взаємодія є невід'ємною та важливою складовою педагогічного процесу, реалізація якої сприяє соціалізації дитини в навчально-виховному середовищі. Взаємодія сім'ї, школи та громадськості – процес реалізації зв'язків і відносин соціальних інститутів, головною метою якого виступає соціалізація дитини; цілеспрямована співдружність педагогів, батьків, громадськості в змісті педагогічного впливу на дітей, заснованому на

взаємній довірі, спрямованому на взаємозбагачення, взаємодоповнення умов сімейного та суспільного виховання; організація виховання, за якої педагоги, батьки, представники громадськості обмінюються досвідом, упроваджуючи в практику доречні прийоми виховного впливу на дітей.

Соціальний педагог – це фахівець із виховної роботи з дітьми, підлітками, молоддю, дорослими, який покликаний створювати сприятливі соціальні, навчально-виховні умови для розвитку й соціалізації особистості; це спеціаліст, який зайнятий у сфері соціально-педагогічної роботи або освітньо-виховної діяльності; він організовує взаємодію освітніх та позашкільних закладів та установ, сім'ї, громадськості з метою створення в соціальному середовищі умов для соціальної адаптації та благополуччя в мікросоціумі дітей та молоді, їх всебічного розвитку.

Форми та методи соціально-педагогічної діяльності є вкрай різноманітними та залежать від спеціалізації соціального педагога, особливостей діяльності закладу, в якому реалізовується соціально-педагогічна діяльність та цілого ряду соціальних, правових, інформаційних, педагогічних та інших факторів. У діяльності соціального педагога ЗНЗ можна виділити три основні аспекти: участь в управлінні; участь у виховному процесі; участь в організації середовища виховання дитини. Кожен з цих аспектів визначає конкретні напрями роботи соціального педагога. Загалом, соціально-педагогічна діяльність в умовах загальноосвітньої школи є багатогранним явищем, в основі якого лежить ідея поєднання виховного впливу школи, сім'ї та суспільства з метою успішної соціалізації особистості дитини.

2. Ключова роль по забезпеченню реальних зв'язків з сім'єю лягає на плечі соціального педагога та класного керівника. Ця діяльність організовується через класний батьківський комітет, батьківські збори, а також через вчителів, які працюють в даному класі. Важливою частиною практичної діяльності соціального педагога і класного керівника є відвідування учнів вдома, вивчення умов, в яких вони проживають,

передбачення та попередження небажаних результатів кризової соціально-педагогічної ситуації існування та розвитку особистості дитини.

В процесі взаємодії школи (в особах соціального педагога та класних керівників) виникає цілий ряд проблемних завдань, спільне вирішення яких і є основою успішною взаємодії цих двох, найважливіших в житті школяра, соціальних інститутів: 1) систематичне вивчення впливу соціального оточення на особистість учня; 2) організація спільної соціально-педагогічної діяльності школи і родини в навчанні і вихованні дітей; 3) допомога батькам у вихованні дітей вдома; 4) організація педагогічної освіти батьків; 5) нейтралізація негативного впливу родини.

Тобто, соціальний педагог та класний керівник є ключовими фігурами в процесі соціальної взаємодії школи і родини учнів. Школа дає дитині наукові знання і виховує в неї свідоме відношення до дійсності. Родина забезпечує практичний життєвий досвід, виховує уміння переживати за іншу людину, почувати його стан. Для гармонійного розвитку особистості необхідно і те й інше. Школа і родина повинні працювати спільно, тому що в них єдина мета – виховання особистості. Від взаємин вчителів, соціально-психологічної служби школи, учнів та їхніх батьків залежить успішність навчання, виховання дитини та її повноцінна соціалізація.

Спільна діяльність соціального педагога і класних керівників у сфері профілактики асоціальної поведінки школярів в умовах загальноосвітнього навчального закладу передбачає роботу в трьох основних її вимірах. Міри первинної, превентивної профілактики спрямовані на підтримку й розвиток умов, що сприяють збереженню фізичного, особистісного й соціального здоров'я, на попередження несприятливого впливу факторів соціального й природного середовища. Існує декілька підходів до організації взаємодії соціального педагога з класними керівниками в сфері профілактики асоціальної поведінки: інформаційний, заснований на впливі соціальних факторів, педагогічний, правоохоронний, формування життєвих навичок, заснований на ефективному навчанні та розвитку емоційної сфери людини,

особистісно-орієнтований, духовно-орієнтований, дозвіллевий (альтернативний), формування здорового способу життя, етнокультурний і т.п.). На основі аналізу науково-методичних джерел ми можемо узагальнити, що існує ряд ключових напрямків спільної роботи соціального педагога і класних керівників у профілактиці асоціальної поведінки школярів: ліквідація прогалин у знаннях учнів, боротьба з прогулами занять, пропаганда здорового способу життя, правове виховання, проведення індивідуальної корекційної роботи.

3. Наше емпіричне дослідження спрямоване на вивчення особливостей взаємодії соціального педагога і класного керівника у сфері забезпечення навчально-виховного процесу. Експериментальною базою емпіричного дослідження є Миропільська гімназія, Миропільська ЗОШ №2, Романівська гімназія, Романівський ліцей, Врублівський ліцей, Романівська ЗОШ, Камінська ЗОШ, Печанівська ЗОШ, Хижинецька ЗОШ, Старочуднівська ЗОШ (Романівський район, Житомирська область). За результатами дослідження соціальні педагоги та класні керівники по-різному оцінюють рівень та ефективність взаємодії між собою, однак на думку більшості фахівців її можна покращити наступним чином:

- ✓ розвиток рівня професіоналізму даних ланок взаємодії;
- ✓ розробка та відпрацювання чіткого механізму взаємодії;
- ✓ постійна взаємодія та системність взаємодії (а не лише у разі необхідності);
- ✓ прозорість та відкритість діяльності;
- ✓ зменшення паперової діяльності, збільшення практичної;
- ✓ розмежування видів діяльності;
- ✓ взяття відповідальності кожною з ланок взаємодії на себе за свою роботу;
- ✓ постійне вдосконалення використання інноваційних форм та методів взаємодії.

Тобто, респонденти зазначають, що для ефективної взаємодії має бути розроблений алгоритм дій, чітко розмежовані функціональні обов'язки, які кожен виконує і не намагається перекласти на іншу ланку.

З метою з'ясування чи має вплив діяльність соціального педагога на соціальну адаптацію учнів нами було проведено методику для вивчення соціалізації особистості учня (розроблено М.І. Рожковим) у двох школах Романівського району Житомирської області, перша група учні школи, де є соціальний педагог (Миропільська гімназія), друга група – де відсутній соціальний педагог (Миропільська ЗОШ). Порівняльний аналіз результатів дослідження соціалізації особистості учня виявив, що учні, які навчаються в школі, де працює соціальний педагог (Миропільська гімназія) мають вищі показники по всім чотирьом шкалам – «соціальна адаптація», «самостійність», «соціальна активність», «моральність» на відмінну від учнів, які навчаються в школі, де немає соціального педагога (Миропільська ЗОШ). Таким чином, можна зробити висновок, що діяльність соціального педагога позитивно впливає на процес соціалізації учнів, сприяє їх всебічному розвитку, є профілактикою асоціальної поведінки.

4. Орієнтуючись на результати дослідження, нами було розроблено технологію роботи соціального педагога щодо взаємодії з класними керівниками у сфері забезпечення навчально-виховного процесу ЗНЗ.

До основних напрямів взаємодії соціального педагога та класного керівника належать:

- розробка та впровадження соціально-педагогічних програм роботи зі школярами;
- організація дозвілєвої роботи зі школярами;
- соціально-педагогічна робота у позанавчальний час з різними групами школярів;
- соціально-педагогічна допомога класному керівнику з організації та проведення позанавчальної роботи зі школярами;
- залучення батьків до позанавчальної (позашкільної) роботи з дітьми;

- методична робота з класними керівниками та вчителями-предметниками з організації позанавчальної діяльності;
- індивідуальна соціально-педагогічна робота з школярами, їх батьками у позанавчальний час;
- взаємодія з різними молодіжними організаціями, культурними, фізкультурно-оздоровчими та туристичними установами з організації соціально-педагогічної роботи зі школярами;
- взаємодія з місцевими органами, центрами соціального обслуговування, працівниками відділів по роботі з неповнолітніми в інтересах забезпечення корекційної та виховної роботи з окремими школярами.

Таким чином, взаємодія соціального педагога та класних керівників передбачає багатопрофільне взаємодіяння у багатьох напрямках навчально-виховної роботи та становить одну із базових умов повноцінної організації навчально-виховного процесу у ЗНЗ.

Список використаних джерел:

1. Амирханян Л. И. Семья и школа как партнёры / Л. И. Амирханян, И. Ю. Кокаева // Начальное образование. – 2007. – №2. – С. 9 – 14.
2. Артющкіна Л. М. Соц. педагог школи: теорія і практика роботи : Навчально – метод. посібник д/студентів спец-ті «Соціальна педагогіка» / Л. М. Артющкіна. – Суми : СумДПУ, 2004. – 124 с.
3. Ахметшина В. А. Психолого-педагогические аспекты работы с родителями / В. А. Ахметшина // Справочник классного руководителя. – 2007. – №1. – С. 65 – 73.
4. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах та таблицях. Навчальний посібник / О. Вю Безпалько – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 134 с.
5. Березина В. Социальный педагог в школе / В. Березина, Г. Ермоленко // Воспитание школьников. – 1994. – №2. – С. 205.

6. Богословская В. С. Школа и семья: конструктивный диалог / В. С. Богословская. – Минск: изд-во МГУ, 1998. – 162 с.
7. Бондырева С. К. Психолого-педагогические проблемы интегрирования образовательного пространства / С. К. Бондырева. – М. : Сфера, 2003. – 177 с.
8. Брюхова В. М. Партнёрство семьи и школы / В. М. Брюхова. – М. : Чистые пруды, 2007. – 32 с.
9. Веретенко О. О. Становлення професії соціального педагога в Україні / О. О. Веретенко // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 4. – С. 21 – 22.
10. Вульфов Б. З. Социальный педагог в системе общественного воспитания / Б. З. Вульфов // Педагогика. – 1992. – № 5/6. – С.45 – 49.
11. Галагузова М. А. Методика і технології роботи соціального педагога / М. А. Галагузова. – М. : Гардарики, 2002. – 226 с.
12. Гузій Н. В. Основи педагогічного професіоналізму / Н. В. Гузій. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. – 155 с.
13. Гуров В. Н. Опыт организации социально-педагогической работы / В. Н. Гуров // Педагогика. – 1993. – № 4. – С.54 – 58.
14. Гуров В. Н. Социализация личности: Социальный педагог, семья и школа / В. Н. Гуров. – М. : Гардарики, 1993. – 166 с.
15. Гурьянова М. П. Новая профессия в социальной сфере / М. П. Гурьянова // Специалист. – 1996. – № 11/12. – С.28 – 29.
16. Дмитриева В. Г. Организационная социально-педагогическая деятельность социального педагога в образовательном учреждении: Методические рекомендации / В. Г. Дмитриева, Ф. П. Черноусова, И. В. Яркова. – М. : Гардарики, 2004. – 451 с.
17. Закатова И. Н. Социальная педагогика в школе / Под. ред. Г. К. Селевко. – М. : АСТ, 1996. – 174 с.

18. Закревська Л. М. Перші кроки соц. педагога у школі. На допомогу соц. педагогу – початківцю / Л. М. Закревська. – Кам'янець – Подільський : Аксіома, 2005. – 52 с.
19. Зязюлькин П. В. Управление профессиональным развитием социального педагога / П. В. Зязюлькин // Управление качеством образования в интересах устойчивого развития общества. – Минск: МГУ, 2002. – С. 64 – 67.
20. Калачева И. И. Профессиональное становление школьных социальных педагогов / И. И. Калачева. – Минск: МГУ, 2000. – 96 с.
21. Капралова Р. М. Работа классного руководителя с родителями / Р. М. Капралова. – М. : Воспитание, 1980. – 230 с.
22. Капська А. Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи [модульний курс дистанційного навчання] / А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола. – К. : Академія, 2002. – 164 с.
23. Капська А. Й. Словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів / А. Й. Капська. – К. : «Академвидав», 2000. – 344 с.
24. Клемантович И. И. Новая профессия – социальный педагог / И. И. Клемантович // Школа. – 1998. – №3. – С. 14.
25. Коваль Л. Г. Соціальна педагогіка / соціальна робота: Навчальний посібник / Л. Г. Коваль, І. Д. Зверева, С. Р. Хлєбїк. – К. : ІЗМН, 1997. – 392 с.
26. Коджаспирова Г. М. Культура профессионального самообразования социального педагога / Г. М. Коджаспирова. – М. : Гардарики, 1996. – 201 с.
27. Косабуцкая С. А. Социальный педагог : введение в должность / С. А. Косабуцкая, О. К. Крокинская, С. А. Нагавкина. – СПб. : КАРО, 2000. – 272 с.
28. Краснова В. Г. Педагогические аспекты в социальной работе / В. Г. Краснова. – Волгоград : ВолДУ, 2004. – 60 с.

29. Краснова Н. П. Етичні відносини між соціальним педагогом та педагогічним колективом у навчальному закладі / Н. П. Краснова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2010. – №3. – С. 22 – 24.
30. Кузнецова Л. В. Методика и опыт работы социального педагога / Л. В. Кузнецова. – М. : Воспитание, 2005. – 329 с.
31. Куличенко Р. М. Социальный педагог: профессионализация деятельности / Р. М. Куличенко. – Тамбов: Изд-во ТГУ, 1998. – 240с.
32. Литвиненко С. А. Основи соціально-педагогічної діяльності : навчальний посібник для студентів вищих пед. навч. закладів / С. А. Литвиненко. – К. : АПН, 2007 – 187 с.
33. Лодкина Т. И. Социальный педагог приходит в семью / Т. И. Лодкина // Воспитание школьника. – 1996. – № 5. – С.35 – 38.
34. Макаренко С. А. Основное назначение, функции, специализация социального педагога школы в работе с семьей / С. А. Макаренко // Классный руководитель, 1997. – №1. – С.49 – 51.
35. Малько А. М. Соціальна педагогіка в школі : Культурологічний аспект / А. М. Малько // Рідна школа. – 2001. – №3. – С. 36-40
36. Мардахаев Л. В. Социальная педагогика / Л. В. Мардахаев. – М. : Гардарики, 2005. – 269 с.
37. Маслова Н. Ф. Рабочая книга социального педагога / Н. Ф. Маслова. – Орел : Орёл, 1994. – 41 с.
38. Матюшкин А. Б. Рабочая книга социального педагога / А. Б. Матюшкин, Е. А. Романова. – М. : ТЦ Сфера, 2002. – 144 с.
39. Мельник Ю. В. Соціальний педагог та його професійна діяльність // Науково-виробниче видання «Соціальний педагог» / Ю. В. Мельник. – К. : Шкільний світ, 2006. – С. 5 – 44.
40. Мержеевский И. П. Модель и технологии работы с детьми группы риска в условиях школы : учебно-методическое пособие / И. П. Мержеевский. – Хабаровск : ХК ИППК, 2005. – 73 с.

41. Моїсеєнко Є. Н. Модель соціально-педагогічного супроводу учнів ЗНЗ / Є. Н. Моїсеєнко // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 11. – С. 59 – 61.
42. Мудрик А. В. Введение в социальную педагогику / А. В. Мудрик. – Пенза, 1994. – 180 с.
43. Мустаева Ф. А. Социальная педагогика : Учебник для вузов / Ф. А. Мустаева. – М. : Академический проект, 2003. – 528 с.
44. Никитина В. А Социальная педагогика [Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / В. А. Никитина. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 272 с.
45. Никитина Л. Е. Социальный педагог в школе / Л. Е. Никитина. – М. : Академ. проект, 2003. – 112 с.
46. Никитина Л. Е. Организация социально-педагогической работы в школе / Л. Е. Никитина. – М. : Академ. проект, 2009. – 182 с.
47. Павленок П. Д. Технологии социальной работы в разных сферах жизнедеятельности / П. Д. Павленок. – М. : «Дашков и Ко», 2004. – 236 с.
48. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка / С. С. Пальчевський. – К. : Либідь, 2005. – 454 с.
49. Психолого-педагогический словарь для учителей и руководителей общеобразовательных учреждений / Под. ред. проф. Г. Селевко. – Ростов-на-Дону : изд-во «Феникс», 1998. – 544 с.
50. Різник Л. М. Особливості роботи соціального педагога в загальноосвітній школі / Л. М. Різник // Соціальна робота в Україні: теорія і практика, 2006. – №4. – с. 129 – 134.
51. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование. – 1998. – 256 с.
52. Сластенин В. А. Социальный педагог: готовность к профессиональной деятельности / В. А. Сластенин // Научные труды. Серия – психолого-педагогическая наука. – М.: Прометей, МПГУ, 1995. – С. 3 – 4.

53. Сластенин В.А. Социальный педагог в общеобразовательном учреждении / В. А. Сластенин // Теория и практика социальной работы: отечественный и зарубежный опыт. – М. : МГПУ, 1994. – С. 102-104.
54. Спицын Н. П. Работа классного руководителя с трудными семьями / Н. П. Спицын // Классный руководитель. – 1999. – №2. – С.83 – 85.
55. Теслюк В. М. Технології соціально-педагогічної діяльності : термінологічний словник-довідник / В. М. Теслюк. – [Том 1]. – К. : НАКККиМ, 2011. – 145 с.
56. Теслюк В. М. Технології соціально-педагогічної діяльності : термінологічний словник-довідник / В. М. Теслюк. – [Том 2]. – К. : НАКККиМ, 2011. – 212 с.
57. Филонова Г. Н. Формирование личности : проблемы комплексного подхода в процессе воспитания школьника / Г. Н. Филонова. – М. : Академия, 2003. – 382 с.
58. Холостова Е. И. Технология социальной работы / Е. И. Холостова. – М. : Инфра-М, 1998. – 314 с.
59. Шакурова М. В. Методика і технологія роботи соціального педагога: навч. посібник для студ. Вищ. Пед. Навч. Закладів / М. В. Шакурова. – К. : Видавничий центр «Академія», 2005. – 404 с.
60. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи : навч. посіб. / В. М. Шахрай – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 464 с.
61. Шеляг Т. В. Современная семья и социальная работа / Т. В. Шеляг. – М. : СТИ, 1999. – 244 с.
62. Шептенко П. А. Методика и технология работы социального педагога : Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под. ред. В. А. Сластенина. – М. : Академия, 2001. – 326 с.
63. Штефан Л. І. Зміст сучасної професійно-педагогічної підготовки соціальних педагогів у Україні / За редакцією І.Ф. Прокопенка, В. І. Лозової // Педагогіка та психологія : Збірник наукових праць. – Харків : ОВС, 2002. – Вип. 23. – 168 с.

64. Шульга В. В. Соціальний педагог у загальноосвітньому навчальному закладі : методичні рекомендації / В. В. Шульга. – К. : Ніка-Центр, 2004. – 124 с.
65. Яценко Т. С. Активная социально–психологическая подготовка учителя к общению с учащимися / Т. С. Яценко – К.: Освіта, 1993. – 206 с.
66. Berns R. Child, Family, School, Community: Socialization and Support / R. Berns. – Boston: Cengage Learning. – 31 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cengagebrain.com.mx/content/9781133792451.pdf>. – Назва з екрану.
67. Christenson S. Schools and Families: Creating Essential Connections for Learning / S. Christenson. – New York: The Guilford Press, 2001. – 246 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lyceumbooks.com/pdf/Scsowk7_Chapter_01.pdf. – Назва з екрану.
68. Constable R. School social work : practice and research perspectives / R. Constable, John P. Flynn. – New York: Lyceum Books, 2002. – 527 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lyceumbooks.com/pdf/Scsowk7_Chapter_01.pdf. – Назва з екрану.
69. Fagnano Ch. School, family, and community interaction: a view from the firing lines / Ch. Fagnano. – New York: Westview Press, 1994. – 183 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.abebooks.co.uk/servlet/FrameBase?content=/en/imagegallery/imagegallery.shtml?si=t%26images=\\$pictureurlpopup](http://www.abebooks.co.uk/servlet/FrameBase?content=/en/imagegallery/imagegallery.shtml?si=t%26images=$pictureurlpopup). – Назва з екрану.
70. Mott D. Social work with children – improving access and quality / D. Mott. – London: Ukaid HDRC, 2011. – 106 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dpiap.org/resources/pdf/edu-chi-disabil-guid-note_12_10_12.pdf. – Назва з екрану.
71. Openshaw L. Social Work in Schools: Principles and Practice / L. Openshaw. – New York: The Guilford Press, 2012. – 318 p.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.powells.com/biblio/91-9781462506736-0>. – Назва з екрану.